

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
УСТАВНИ СУД

Булевар краља Александра број 15
11000 Београд

ИНИЦИЈАТИВА

ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА ЗА ОЦЕНУ УСТАВНОСТИ ЗАКОНА

Термини изражени у овом тексту у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род лица

ПОДНОСИОЦИ ИНИЦИЈАТИВЕ:

1. Удружење „Храбриша“, Радничка 7, 21000 Нови Сад, МБ 28218303, кога заступа Ивана Бадњаревић
2. Национална организација за ретке болести Србије - НОРБС, Ђушина 10, локал 6, 11000 Београд, МБ 28027630, кога заступа Давор Дубока
3. Мрежа организација за децу Србије – МОДС, Византијски булевар 142/13 Ниш, МБ 28159021, кога заступа Саша Стефановић
4. Савез удружења пацијената Србије – СУПС, Студентска 6, 11000 Београд, МБ 28111240, кога заступа Ђурица Станков

На основу члана 168, став 2, Устава Републике Србије, подносимо иницијативу за оцену уставности одредбе **Закона о финансијској подршци породици са децом**, члана 12 става 7, (Службени гласник РС” бр. 113/2017), који је усвојен у Народној скупштини РС 14. децембра 2017. године и ступио на снагу 01. јула 2018. године. Овај члан је у супротности са Уставом РС, Европском конвенцијом за заштиту људских права, Конвенцијом о правима детета, Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима и Европском социјалном повељом.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Члан 12 став 7 Закона о финансијској подршци породици са децом (у даљем тексту: Закон) гласи:

“Право на накнаду зараде, односно накнаду плате за време одсуства са рада ради посебне неге детета не може се остварити за дете за које је остварено право на додатак за помоћ и негу другог лица.”

Подносиоци иницијативе указују да је овако формулисан став 7 члана 12 Закона у супротности са члановима 20, 21, 60, 66 и 69 Устава РС.

У циљу бољег разумевања повреде људских права, међународних докумената, Устава РС и других домаћих закона који директно регулишу исто питање, подносиоци ће у наредном образлагању навести све везе између оспораваног става и прописа.

I Право на додатак за помоћ и негу другог лица у односу са другим прописима

Закон о пензијском и инвалидском осигурању (Службени гласник РС, бр. 34/2003, 85/2005, 5/2009, 107/2009, 101/2010, 93/2012, 62/2013, 108/2013, 75/2014 и 142/2014; у даљем тексту: Закон ПИО) у члану 41а регулише право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица:

„Право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица, има осигураник и корисник пензије, коме је због природе и тежине стања повреде или болести утврђена потреба за помоћи и негом за обављање радњи ради задовољавања основних животних потреба.

Потреба за помоћи и негом другог лица постоји код лица из става 1. овог члана које је непокретно, или које због тежине и природе трајних болести и болесног стања није способно да се самостално креће ни у оквиру стана уз употребу одговарајућих помагала, нити да се само храни, свлачи, облачи и да одржава основну личну хигијену, код слепог лица које је изгубило осећај светлости са тачном пројекцијом и код лица које постиже вид са корекцијом до 0,05.“

Према члану 41а право је усмерено ка потребама корисника, односно његовим објективним (не)могућностима да задовољи своје основне животне потребе. То значи да се за остваривање овог права једино узима у обзир корисник, његове потребе и могућности да те потребе задовољи. Такође, ни у једном ставу као услов нису дефинисани материјални услови, критеријуми који се односе на чланове породице и слично. Наглашавамо да корисници права на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица по Закону ПИО могу бити особе које су уплаћивале доприносе за обавезно пензијско и инвалидско осигурање.

Закон о социјалној заштити (Службени гласник РС, бр. 24/2011; у даљем тексту Закон СЗ) у одељку 2. Додатак за помоћ и негу другог лица садржи основни облик „Право на додатак за помоћ и негу другог лица“ (члан 92 и 93), као и посебан облик „Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица“ (члан 94).

Члан 92:

Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је **због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању** неопходна помоћ и нега другог лица да би задовољило своје основне животне потребе.

Право на додатак за помоћ и негу другог лица остварује лице из става 1. овог члана ако то право не може да оствари по другом правном основу.

Потреба за помоћи и негом другог лица утврђује се на основу прописа о пензијском и инвалидском осигурању.

Члан 93

Додатак за помоћ и негу другог лица утврђује се у номиналном месечном износу.

Месечни износ додатка из става 1. овог члана износи 7.600 динара¹.

Износ додатка за помоћ и негу другог лица усклађује се са индексом потрошачких цена у претходних шест месеци, на основу статистичких података, два пута годишње, 1. априла и 1. октобра.

Номинални износ додатка за помоћ и негу другог лица, заокружен у динарима, утврђује министар надлежан за послове социјалне заштите.

Члан 94

Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица има лице из члана 92. став 1. овог закона за које је, на основу прописа о пензијском и инвалидском осигурању, утврђено да има телесно оштећење од 100% по једном основу или да има органски трајни поремећај неуролошког и психичког типа и лице из

¹ Месечни износ додатка се усклађује са индексом потрошачких цена и због тога је овај износ варијабилан.

члана 92. став 1. овог закона које има више оштећења, с тим да ниво оштећења износи по 70% и више процената по најмање два основа.

Лице из члана 92. став 3. овог закона и лице које је по прописима о пензијском и инвалидском осигурању остварило право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица и испуњава услове из става 1. овог члана може остварити право на увећани додаток за помоћ и негу другог лица у висини разлике између износа увећаног додатка за помоћ и негу другог лица утврђеног у складу са овим законом и износа новчане накнаде за помоћ и негу другог лица остварене по прописима о пензијском и инвалидском осигурању.

Месечни износ увећаног додатка за помоћ и негу другог лица износи 20.500 динара.²

Износ увећаног додатка за помоћ и негу другог лица усклађује се са индексом потрошачких цена у претходних шест месеци, на основу статистичких података, два пута годишње, 1. априла и 1. октобра.

Номинални износ увећаног додатка за помоћ и негу другог лица, заокружен у динарима, утврђује министар надлежан за послове социјалне заштите.

Један од родитеља који није у радном односу, а који најмање 15 година непосредно негује своје дете које је остварило право на увећани додаток за помоћ и негу другог лица у смислу ст. 1. и 2. овог члана, има право на посебну новчану накнаду у виду доживотног месечног новчаног примања у висини најниже пензије у осигурању запослених, кад наврши општи старосни услов за остваривање пензије према прописима о пензијском и инвалидском осигурању, ако није остварио право на пензију.

Ако родитељ из става 6. овог члана оствари право на пензију након стицања права на посебну новчану накнаду из става 6. овог члана, има право избора између пензије или посебне новчане накнаде.

² Месечни износ увећаног додатка за помоћ и негу другог лица усклађује се са индексом потрошачких цена. Због тога је овај износ варијабилан.

Посебна новчана накнада из става 6. овог члана усклађује се на начин прописан за усклађивање најниже пензије у осигурању запослених.

На поступак за остваривање права из става 6. овог члана сходно се примењују одредбе овог закона о поступку за остваривање права на новчану социјалну помоћ, права на додатак за помоћ и негу другог лица и права на увећани додатак за помоћ и негу другог лица.

Из цитиране одредбе Закона СЗ, исто као и у Закону ПИО, јасно је да је право директно усмерено на корисника, његово здравствено стање и (не)могућност да задовољи основне животне потребе. Дакле, ни по Закону СЗ нису дефинисани услови за остваривање права који се односе на трећа лица.

Закон о раду (Службени гласник РС, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 и 113/2017) регулише у члану 96 право родитеља на одсуство са рада ради посебне неге детета или друге особе:

Један од родитеља детета коме је неопходна посебна нега због тешког степена психофизичке ометености, осим за случајеве предвиђене прописима о здравственом осигурању, **има право да, по истеку породилског одсуства и одсуства са рада ради неге детета, одсуствује са рада** или да ради са половином пуног радног времена, **најдуже до навршених пет година живота детета.**

Узимајући у обзир садржину права родитеља на одсуство са рада ради посебне неге детета уочава се да је оно усмерено према родитељима за чију децу је неопходна посебна нега.

II Повреде Устава Републике Србије

Овако формулисан, став 7 члана 12 Закона је у директној колизији са члановима 20, 21, 60, 66 и 69 Устава Републике Србије.

Члан 20 - Ограничења људских и мањинских права

Усвајањем става 7 члана 12 Закона о финансијској подршци породици са децом Скупштина је директно учинила ограничење људских права без да је за то имала оправдан интерес. Наиме, да би се предузеле мере ограничења људских права морају бити испуњени услови као што је појава ванредних околности у које спадају ратови,

природне катастрофе и унутрашњи немири већих размера. У време измена Закона ни у једном тренутку нису постојале такве околности, нити је у образложењу наведена таква аргументација.

Појам људских права подразумева да се једном достигнути ниво не може снижавати, већ да се само може унапређивати. Такође, то се односи и на права која су регулисана Уставом, те да она која су њиме зајемчена не могу бити дерогирана нижим правним актима, а у конкретном случају Законом.

Члан 21 – Забрана дискриминације

Устав РС је изричит када је у питању забрана дискриминације и каже да „пред Уставом и законом сви су једнаки“.

Устав РС забрањује сваки вид дискриминације:

„Забрањена је свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета“.

Узимајући у обзир да је Законом забрањено само истовремено остваривање права детета на додатак за помоћ и негу другог лица и родитеља на *„накнаду зараде, односно накнаду плате за време одсуства са рада ради посебне неге детета“* то значи да **једино деца старости до пет година не могу остварити своје право.**

С друге стране, особе које остварују право на пензију имају право на накнаду за помоћ и негу другог лица без додатних услова која се тичу других лица. У конкретном случају би значило да су права детета на социјалну заштиту условљена правима других лица. Овако регулисаним спорним ставом деца се доводе у неравноправан положај у односу на друге кориснике истог права.

Такође, у овом случају деца до пет година старости су дискриминисана и у односу на друге кориснике права на додатак за помоћ и негу другог лица по истом закону, односно Закону СЗ јер су само она условљена за добијање новчане накнаде. У овом смислу посебно истичемо да је Закон о финансијској подршци породици са децом донет ради (члан 1):

1. побољшања услова за задовољавање основних потреба деце
2. усклађивања рада и родитељства
3. посебног подстицаја и подршке родитељима да остваре жељени број деце

4. побољшања материјалног положаја породица са децом, породица са децом са сметњама у развоју и инвалидитетом и породица са децом без родитељског старања

Међутим, сам закон садржи норме које су супротне постављеним циљевима јер групу чија права уређује ставља у неповољан положај чиме врши дискриминацију.

Притом, онемогућавање деце која испуњавају услове за добијање додатка за помоћ и негу другог лица, као и родитеља такве деце који испуњавају услове за одсуство са рада ради посебне неге детета, да оба ова права истовремено користе, није у сагласности ни са Законом о социјалној заштити, чланом 25, тј. оно представља дискриминацију на основу природе социјалне искључености, која је изричито забрањена, како поменути Законом, тако и чланом 21 Устава.

Дискриминација се огледа и у односу на право на рад и то у два правца. Први је усмерен према деци, у зависности да ли су њихови родитељи запослени и да ли на основу Закона о раду остварују право на одсуство са рада ради посебне неге детета. Други правац дискриминише, односно условљава родитеље да изврше избор између права која може да оствари њихово дете и свог права на рад.

Са друге стране, постоји и индиректна дискриминација која има значајан утицај приликом планирања породице. То значи да сваки грађанин и грађанка Србије приликом планирања породице морају размотрити све могућности које им држава једним законом пружа, док их другим условљава и дискриминише. Избор између два права која држава предвиђа као искључива не може позитивно утицати на повећање стопе наталитета, те је одредба која се оспорава у супротности и са стратегијом подстицања рађања.

Члан 60 – Право на рад

Право на рад јемчи се уставом, а детаљна регулација је препуштена Закону о раду. Основни принцип Устава РС је да свако има право на слободан избор рада под једнаким условима. Јасно је да је постављање услова против Устава РС, а посебно ако из тога проистиче дискриминација.

Подносиоци иницијативе посебно истичу да је неприхватљиво условити родитеље да бирају између рада, зараде у циљу стицања средстава за живот и одређеног облика социјалне помоћи која по закону припада њиховој деци. На основу садржине оспораваног члана подносиоци иницијативе могу закључити да држава чини кораке тако да се ствара једна контрадикторна ситуација у друштву са образложењем уштеда у Буџету РС. Ускраћивањем права деци на одређено социјално давање директно се утиче на осиромашење породица којима је потребна додатна

финансијска помоћ због трошкова насталих услед здравствених проблема члана породице.

Посебно је нејасно и нелогично образложење које је предлагач закона приложио приликом његовог усвајања у Народној скупштини, а које је фокусирано на наводне злоупотребе трудница, посебно наводећи наводне махинације са одсуством са рада ради посебне неге детета. Примера ради, на више места се инсинуира да мајке користе права која им припадају по основу посебне неге детета тако да их злоупотребљавају, односно „реч је потпуној злоупотреби права јер су у питању здрава деца“.

Међутим, ни у једном делу образложења предлагач закона не наводи разлог због чега је довео у везу, односно међусобно искључио право на одсуство са рада ради посебне неге детета и право на додатак за помоћ и негу другог лица, нити због чега нису понуђена решења за наводне злоупотребе у виду појачане контроле приликом појединачног одлучивања о праву на одсуство са рада ради посебне неге детета. Из тог разлога, овако постављена одредба закона и њено образложење наводе на закључак да је прави разлог иза оваквог законског решења заправо смањење буџетских трошкова, а које предлагач наводи у свом образложењу одмах након поменутих наводних махинација са одсуством са рада ради посебне неге детета.

Извод из образложења:

„Разлози леже и у потреби за смањењем буџетских расхода опредељених за исплату права прописаних Законом, а који се превасходно односе на накнаду зараде за време породилског одсуства, одсуства са рада ради неге детета и одсуства са рада ради посебне неге детета, насталих као последица изигравања и злоупотребе досадашњих одредаба Закона. Ова средства биће прерасподељена за реализацију других права из области финансијске подршке породици са децом.

Свим наведеним злоупотребама узрокује се значајан одлив средстава из буџета Републике Србије.“

Из образложења се закључује да је РС због паушалне процене да се одређено право злоупотребљава ограничила право детета на социјалну заштиту, као и да је условила родитеље деце за коју постоји објективан разлог за посебну негу да бирају између права на рад и права на социјалну заштиту која укључује бригу и негу детета. Такође, ово је један од показатеља да РС не примењује адекватне механизме који постоје за

све случајеве злоупотребе било којег права и закона, већ да аутоматски целој једној групи грађана ускраћује људска права.

Наведена законска одредба притом потпуно неосновано доводи у међусобну зависност и искључивост два права која постоје одвојено и независно једно од другог. Последице, родитеље деце узраста до пет година, са посебним и озбиљним психофизичким сметњама, дефинисаним цитираним члановима Закона о раду и Закона о социјалној заштити приморава да изаберу између одсуства са рада ради посебне неге детета (и припадајуће накнаде зараде услед тог одсуства) и права на додатак за помоћ и негу другог лица.

Члан 66 – Посебна заштита породице, мајке, самохраног родитеља и детета

Члан 66 Устава предвиђа посебну заштиту породици, мајкама, самохраним родитељима и деци. Ако се у свом пуном значењу ова одредба узме у обзир, може се поставити питање законодавцу да ли је разматрао овај члан Устава када је дефинисао садржину оспораваног члана. Сваки закон који регулише ову врсту заштите не може давати мање права него што је то предвиђено Уставом РС. Такође, Устав РС посебну подршку и заштиту пружа мајци пре и после порођаја. У овом контексту, не могу се одвојити потребе жене након порођаја и потребе детета. У конкретној примени става 7 члана 12 Закона о финансијској подршци породици са децом Устав РС је крши тако што се подршка не пружа ни мајци ни детету, већ им се права потпуно ускраћују.

Члан 69 – Социјална заштита

Члан 69 Устава РС штити право на социјалну заштиту, засновану на начелима социјалне правде, хуманизма и поштовања људског достојанства. Имајући у виду да се у светлу члана 20 Устава РС достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати, јасно је да одредба Закона о финансијској подршци породици са децом на коју се ова иницијатива односи није у складу са Уставом РС.

Поред тога што смањење нивоа социјалне заштите у време економског раста ни по једном основу не може да буде оправдано, подносиоци ове иницијативе истичу и да би буџетске уштеде, након ступања на снагу ове одредбе Закона о финансијској подршци породици са децом, заправо биле минорне. Наиме, према евиденцији Републичког завода за социјалну заштиту, у 2016. години, број деце на евиденцији Центара за социјални рад (ЦСР) је био 202.540, односно 16,6% од укупног броја корисника система социјалне заштите³. Од тог броја деце на евиденцији ЦСР, 27%, је било узраста 0-5 година. Истовремено, на евиденцији ЦСР је у 2016. години било 10.298 деце са сметњама у развоју, од чега је основни додаток за помоћ и негу другог

³ Деца у систему социјалне заштите 2016 (Републички завод за социјалну заштиту)

лица користило 3.093 детета, док је увећани додатак за помоћ и негу другог лица користило 3.702 детета. Притом, према евиденцији ПИО фонда, око 76.000 лица свих узраста користи право на накнаду за помоћ и негу другог лица, за шта се из буџета издваја око 15,5 милијарди динара. Дакле, деца која остварују право на ову врсту материјалне помоћи из социјалне заштите чине само 9% од укупног броја корисника, односно уштеде су на нивоу 1,2 милијарде динара. Ако узмемо у обзир да се овде ради о укидању права само деци до пете године живота, то би значило да су укупне уштеде још и мање од ове процене.

Ову тврдњу поткрепљујемо и подацима које је Национална организација за ретке болести Србије добила од Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања након поднетог захтева за приступ инфомацијама од јавног значаја. Наиме, према евиденцији овог министарства у 2016. години укупно само 2.015 особа је користило право на одсуство са рада ради посебне неге детета, док је 6.795 деце остварило право на додатак за помоћ и негу другог лица, односно на увећани додатак за помоћ и негу другог лица. Када је у питању 2017. година министарство нема информације о особама које су користиле право на одсуство са рада ради посебне неге детета, већ само број деце која су остварила право на додатак за помоћ и негу другог лица, односно увећани додатак за помоћ и негу другог лица што је 7.685. Узимајући у обзир достављене податке може се закључити да је највише 30% родитеља чија деца имају право на додатак за помоћ и негу другог лица, односно на увећани додатак за помоћ и негу другог лица користила и одсуство са рада ради посебне неге детета. С обзиром на то да министарство нема информације о броју родитеља који су остварили право на одсуство ради посебне неге детета, а чија деца добијају увећани додатак за помоћ и негу другог лица није јасно на који начин су оправдали образложење за усвајање дискриминаторне норме и позвали се на злоупотребе права из социјалне заштите. Уколико би се применио обрнут принцип прорачуна, односно да је у 2017. години 30% родитеља користило право на одсуство са рада ради посебне неге детета то би укупно било 2.305 родитеља. Дакле, не постоји објективна економска оправданост да би ускраћивање права на одсуство са рада ради посебне неге детета за 2.305 родитеља довело до просперитета Републике Србије. Напротив, овде једино можемо говорити о лошој социјалној политици, социјалној заштити и усвајању дискриминаторске норме.

Доказ:

1. Одговор Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања број 07-00-00524/2018-15 од 18. јула 2018. године

С обзиром на то да су корисници овог права деца са тешким психофизичким сметњама које их онемогућавају да воде достојанствен живот, а с друге стране помоћ њихових родитеља им је неопходна, јасно је да спорна одредба Закона нема своје ни

медицинско, ни економско, нити оправдање са становишта социјалне правде, те да се самим тим налази у супротности са Уставом Републике Србије.

III Повреде Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода

Према Конвенцији за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција) држава не сме повређивати право на живот и кршити забрану мучења и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања.

У контексту оспораваног члана повреде Конвенције се могу повезати са поступањем државе према својим грађанима у смислу члана 2 и 3 Конвенције. Ако би се разматрао члан 2 (право на живот) Конвенције, Србија је усвајањем става 7 члана 12 Закона утицала да се створи погодно тло за кршење члана 2 Конвенције јер се ускраћивањем конкретног социјалног права доводи у опасност могућност деце да им се обезбеде основне потребе што доводи у питање њихово здравље и живот. С друге стране, члан 3 (забрана мучења и нехуманог или понижавајућег поступања или кажњавања) забрањује нехумано или понижавајуће поступање у сваком смислу и истиче га као апсолутно право. То значи да не постоје ситуације нити аргументи који могу оправдати такво поступање. У том смислу Србија не сме усвајањем става 7 члана 12 Закона своје малолетне грађане доводити у нехуман и понижавајући положај.

Свака држава потписница има негативне и позитивне обавезе у поштовању права на приватни и породични живот. Ово право регулисано је у члану 8:

„Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

Јавна власт се не меша у вршење овог права, осим ако је такво мешање предвиђено законом и ако је то неопходна мера у демократском друштву у интересу националне сигурности, јавне сигурности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала или заштите права и слобода других.“

У контексту члана 8 свако дете има право да му се обезбеди да о њему бригу воде родитељи. Ово право свака држава мора да осигура кроз јасну политику. Међутим, то не значи да се држава може мешати у приватни живот једне породице. С друге стране, држава је обавезна да обезбеди све услове и предузме мере које ће омогућити да сваки родитељ на адекватан начин брине о свом детету.

Европски суд за људска права је у одлуци „Roche v. the United Kingdom“ (представка број 32555/96) закључио да су домаћи органи поступали тако да је то изазвало

додатну нервозу и стрес, а да то представља повреду члана 8 Конвенције. У случају оспоравања става 7 члана 12 Закона јасно је да његовим усвајањем долази до поремећаја односа у породици, односно до нарушавања мирног и породичног живота због умањења финансијских средстава која утичу на квалитет живота деце са инвалидитетом. Самим тим, код родитеља настаје додатна брига што директно има негативну последицу на породичне односе. Дакле, држава на овај начин не испуњава своју позитивну обавезу да обезбеди задовољавајући степен квалитета живота деце са инвалидитетом, као и њихових родитеља/старатеља.

Члан 14 у вези члана 1 Протокола 1

Важно је напоменути и пресуду Европског суда за људска права у предмету „Губерина против Хрватске“ (представка број 23682/13) у којој је домаћи суд повредио права из Конвенције, односно члан 14 у вези члана 1 Протокола 1. У конкретном случају домаћи органи нису узели у обзир потребе детета и нису разматрали посебне потребе породице подносиоца представке у вези са инвалидитетом детета. Такође, суд је утврдио да домаћи органи „нису успели да препознају јасну специфичност подносиоца представке у вези са питањем основне инфраструктуре и смештаја који је потребан за задовољење стамбених потреба породице. Поред тога, ратификацијом Конвенције Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, Хрватска је била обавезна да узме у обзир сва начела као што су адекватан смештај, приступачност и недискриминација особа са инвалидитетом у погледу њиховог потпуног и једнаког учешћа у свим аспектима друштвеног живота.“ Дакле, овим ставом Европског суда за људска права јасно је да се усвајањем оспораваног члана деци са инвалидитетом ускраћују наведена права и то кроз ускраћивања социјалне заштите чиме се читаве породице доводе у стање социјалне несигурности. У контексту повреде члана 14 у вези члана 1 Протокола 1 подносиоци иницијативе истичу да се усвајањем спорног члана директно задире у право на имовину деце са инвалидитетом. Као што се каже у пресуди на питање да ли је постојало објективно и разумно оправдање за усвајање оспораваног члана са сигурношћу се може рећи законодавац није доказао да постоји сразмерност између циља и средства. Наиме, подносиоци тврде да је законодавац једино допринео наношењу материјалне штете деци са инвалидитетом јер им је ускраћена могућност на адекватну негу и достојанствен живот.

Подносиоци иницијативе су сагласни са ставом Европског суда за људска права да би у оваквим ситуацијама држава морала да буде веома детаљна и прецизна у аргументацији у погледу приступа накнадама по програмима социјалног осигурања узимајући у обзир тест пропорционалности. У конкретном случају, подносиоци иницијативе тврде да се приликом усвајања члана 12 става 7 Закона није ни применио овај тест што је и објашњено кроз нумеричке податке које је добио од Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања.

IV Повреде Европске социјалне повеље

Према Европској социјалној повељи (у даљем тексту: Повеља) мајке и деца имају право на одговарајућу социјалну заштиту. Свака држава је обавезна да својим грађанима обезбеди минималне стандарде социјалног осигурања (члан 12 – право на социјално осигурање и 13 – право на социјалну и медицинску помоћ). Поред наведеног, Повеља у члану 16 посебно издваја обавезу државе да обезбеди неопходне услове за пун развој породице што подразумева унапређивање економске, правне и социјалне заштите. Усвајањем става 7 члана 12 Закона деловање Србије ни у најмањој мери није у складу са чланом 16 Повеље, већ напротив она урушава стабилност и сигурност породице.

Члан 17 Повеље наглашава да постоји обавеза да се обезбеди ефикасно остваривање права мајки и деце на социјалну и економску заштиту. Да би се достигли ови циљеви државе су обавезне да предузму мере које омогућавају наведеној групи корисника да своја права остваре кроз институције и правне институте који стварају основ за правну сигурност.

Уколико би се одржао на снази став 7 члана 12 Закона, сви основни принципи Повеље и чланови би се прекршили, те би наступиле веома озбиљне повреде овог међународног документа, а истовремено и Устава РС.

V Повреде Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима

Као потписница Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима (Закон о ратификацији Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима - Службени лист СФРЈ, бр. 7/71) Србија је обавезна да поступа у складу са овим документом који у члану 10 дефинише да свакој породици, која је природни и основни саставни део друштва, треба да буде пружена што шири заштита и помоћ, док се мајкама пружа посебна заштита за разумно време пре и после рођења деце. Такође, исти члан подразумева да државе мајкама обезбеде адекватну социјалну заштиту, што би у контексту усвојеног и оспораваног члана 12 став 7 било потпуно супротно овом међународном документу.

Затим, Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима обавезује државе да морају да предузму посебне мере заштите и помоћи у корист деце и младих тако да буду заштићени од економске и социјалне експлоатације. Међутим, ако се узме у обзир примена члана 12 став 7 Закона констатујемо да се ствара ситуација у којој Република Србија која је обавезна да заштити своје грађане, а посебно децу и младе, чини њихову социјалну експлоатацију која директно негативно утиче на њихово здравље, морал и нормални развој. Дакле, у конкретној

ситуацији имамо две категорије грађана (децу/младе и мајке/родитеље) Републике Србије којима се у свим међународним документима гарантује посебна заштита, док Србија и поред тога што је ратификовала та документа, умањује обим људских права и ставља их у неповољнији положај.

Према члану 11 државе потписнице пакта морају да поштују право сваког на животни стандард довољан за њега самог и његову породицу. Ово право подразумева одређени ниво стандарда за обезбеђивање хране, одеће и смештаја, али и континуирано побољшање животних услова. Ипак, ако би на снази остао члан 12 став 7 Закона о финансијској подршци породици са децом то би значило да Србија не да није предузела ниједну меру да испуни своју међународну обавезу, већ је поступила и у супротности са њом јер је веома осетљивој категорији својих грађана ускратила елементарна права и урушила им квалитет живота.

Поред наведеног, Република Србија не сме оправдање за смањење обима људских права тражити у уштеди буџета, јер ова група грађана има потребу за социјалном заштитом у виду материјалних давања. С тога, Србија је морала мере штедне усмерити према другим изворима, а не да прави двоструку виктимизацију деце којима је због нарушеног здравља неопходна социјална заштита и посебна нега.

VI Повреде Конвенције о правима детета

Конвенција о правима детета (Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација о правима детета - Службени лист СФРЈ - Међународни уговори, бр. 15/90 и Службени лист СРЈ - Међународни уговори, бр. 4/96 и 2/97) је међународни акт који је ратификовао највећи број земаља у свету што показује колико је значајан за заштиту права детета.

Према члану 19 Конвенције о правима детета држава је обавезна да предузме све одговарајуће законодавне, административне, социјалне и образовне мере ради заштите детета од свих облика насиља, повреда или злоупотребе, занемаривања или немарног односа, малтретирања или експлоатације док је на бризи код родитеља, законитих старатеља или неког другог лица коме је поверена брига о детету. Разматрајући ову обавезу државе у контексту члана 12 став 7 Закона, подносиоци иницијативе закључују да држава, условљавајући грађане, ствара ситуацију у којој се родитељи могу наћи у околностима да занемаре једну од својих обавеза према свом детету.

Ова конвенција у члану 23 посебно обавезује државе потписнице да признају да деца са менталним сметњама или са инвалидитетом треба да уживају пун и достојанствен живот. Свака држава је обавезна да уважи право детета са инвалидитетом на посебну

негу. Такође, држава мора да подстиче и обезбеди помоћ детету, као и онима који су дужни да се о детету старају. Међутим, усвајањем и применом члана 12 става 7 Закона Србија директно урушава достојанство деце и њихових старатеља, али и истовремено снижава њихов квалитет живота.

Република Србија као потписница ове Конвенције је према члану 26 обавезна да уважава право сваког детета да користи социјалну заштиту и да предузима све мере неопходне за пуно остваривање тог права. Како је Србија дужна да све своје националне законе усклади са међународним стандардима и ратификованим документима, то значи да се то односи и на члан 12 став 7 Закона. Ипак, усвајањем спорног става Србија је поступила потпуно супротно својим обавезама и јасно је да став који се оспорава није у складу са Конвенцијом о правима детета. Наиме, Србија ни у најмањој мери не уважава права детета да користи социјалну заштиту како би задовољило своје основне животне потребе.

На основу садржине члана 12 става 7 Закона и основних принципа и начела постављених у Конвенцији о правима детета подносиоци иницијативе закључују да Србија не предузима активности које у пуном обиму штите највиши интерес детета.

VII Предлог подносилаца иницијативе

На основу горе изнетог, подносиоци иницијативе предлажу Уставном суду да:

1. Прихвати ову иницијативу и донесе решење којим се покреће поступак за оцену уставности и законитости Закона о финансијској подршци породици са децом, члана 12 став 7 (Службени гласник РС бр. 113/2017)
2. Обустави примену Закона о финансијској подршци породици са децом члана 12 став 7 до доношења коначне одлуке
3. Донесе одлуку којом се Закон о финансијској подршци породици са децом члан 12 став 7 проглашава неуставним и ставља ван правне снаге.

За подносиоце иницијативе:

Ивана Бадњаревић, председница
Удружење „Храбриша“

Давор Дубока, извршни директор
Национална организација за ретке
болести Србије

Саша Стефановић, директор
Мрежа организација за децу Србије

Ђурица Станков, председник
Савез удружења пацијената Србије

У Београду, 18.09.2018.